

Sijaishuoltopaikasta (perhekoti tai lastensuojelulaitos) luvatta poissa olevaa sijaishuoltoon sijoitettua lasta koskevat käytänteet, kun hänen ei epäillä olevan konkreettisesti vaarassa

1. Havainnon tekijänä on sijaishuoltopaikan edustaja

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodein perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomaisen (lapsen sijoittajayhdistyksen alueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
1.1 Lapsi poistuu luvatta sijaishuoltopaikasta tai jättää palaamatta sinne	Sijaishuoltopaikan edustaja on yhteydessä sijoittajayhdistyksen alueen sosiaalitoimeen (virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys) ja alkaa etsiä lasta.	Ei roolia, ellei tilanne täytä kadonnutta lasta koskevan hälytystehtävän kriteereitä lapsen kohdistuvan konkreettisen ja akuutin henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran vuoksi.	Sosiaalitoimi vastaanottaa tiedon sijaishuoltopaikasta luvatta poistuneesta tai sinne palaamatta jääneestä lapsesta ja kirjaa asian. Sosiaalitoimi arvioi tilanteen yhdessä sijaishuoltopaikan kanssa ja tekee yhteisen suunnitelman siitä, miten lasta etsitään, minkä jälkeen se ryhtyy toimenpiteisiin tehdyn tilanne- ja riskiarvion pohjalta.	Ei roolia.
1.2 Sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevan lapsen etsintäkuuluttaminen	Ei roolia.	Ei roolia.	Sosiaalitoimi pyytää sijoitusyhdistyksen poliisia etsintäkuuluttamaan (<i>olinpaikkailmoitus</i>) sijaishuoltopaikasta luvatta poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen.	Lapsen etsintäkuuluttaminen Poliisi etsintäkuuluttaa sijaishuoltopaikasta luvatta poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen, kun sosiaalitoimi on sitä pyytänyt (<i>etsintäkuulutuspyyntö</i>). Sosiaalitoimen pyyntö etsintäkuuluttaa lapsi ei ole sama kuin virka-apupyyntö. Etsintäkuulutuspyyntö on poliisille tehty ilmoitus siitä, että sosiaalitoimi haluaa

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>saada kohdistettua etsintäkuulutettavaan lapseen tietyn virkatoimen, joka yksilöidään etsintäkuulutuksessa. Tällaisissa tapauksissa pyydetty virkatoimi on lapsen olinpaikan ilmoittaminen sosiaalitoimelle, jos lapsi tavataan.</p> <p>Passiivinen etsintä</p> <p>Poliisi huomioi lapsesta tehdyn etsintäkuulutuksen toiminnassaan. Poliisin etsintä on <i>passiivista etsintää</i>. Poliisi ei siis etsi lasta aktiivisesti, mutta ilmoittaa sosiaalitoimelle, jos hänet tavataan muun poliisitoiminnan yhteydessä.</p> <p>Poliisissa tehtävät merkinnät</p> <p>Poliisille tehty ilmoitus sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevasta lapsesta edellyttää poliisissa toimenpiteitä. Näistä yleisin on poliisin tietojärjestelmään kirjattava ilmoitus ja siihen liitetty etsintäkuulutus (<i>olinpaikkaetsintäkuutus</i>).</p> <p>Olinpaikkaetsintäkuulutuksessa pyydetään ottamaan yhteyttä toimivaltaiseen viranomaiseen (<i>sosiaalitoimi</i>), jos lapsi tavataan poliisitoiminnan yhteydessä.</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
<p>1.3 Luvatta poissa olevan lapsen olinpaikasta saadaan tieto tai vihje</p>	<p>Lastensuojelulaitoksen henkilökunta on lastensuojelulain (417/2007) pykälän 69 a nojalla ensisijainen toimija lastensuojelulaitoksesta luvatta poistuneen lapsen etsinnässä ja tavoittelussa.</p> <p>Perhehoitoon sijoitetun lapsen etsinnässä ja tavoittelussa päävastuullisena toimijana on sosiaalitoimi.</p>	<p>Jos hätäkeskukseen tulee tieto sijaishuoltopaikasta luvatta poissa olevan lapsen olinpaikasta, hätäkeskus välittää tiedon löytöpaikan sosiaalipäivystykseen, josta tieto menee tarvittaessa (virka-aikana) lapsen sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimeen.</p>	<p>Lapsen löytöpaikan tai sen hyvinvointialueen, jonka alueella lapsi oletettavasti oleskelee, sosiaaliviranomainen on toissijainen toimija lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa olevan lapsen etsinnässä ja tavoittelussa.</p> <p>Perhehoitoon sijoitetun lapsen etsinnässä ja tavoittelussa sosiaalitoimi on kuitenkin päävastuullinen toimija.</p> <p>Tavoittelutoimet eivät edellytä eri hyvinvointialueiden sosiaaliviranomaisten välisiä virka-apupyynnöitä (sosiaalihuoltolaki [1301/2014] 12 §).</p>	<p>Ei roolia.</p>
<p>1.4 Virka-apupyynnöksi sosiaalitoimelta poliisille lapsen tavoittamiseksi</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Sen hyvinvointialueen, jonka alueelta lapsi löydetään, sosiaalitoimi tekee virka-apupyynnön sen alueen poliisilaitokselle, josta lapsi on löydetty. Virka-apupyynnöksi tehdään siinä vaiheessa, kun lapsikohtaisen riskiarvioinnin perusteella on todennäköistä, että lapsi on vaaraksi itselleen tai muille ja vastustaa sijaishuoltopaikkaan palaamista. Mainittu riskiarviointi on sisällytettävä virka-apupyynnön perusteluihin.</p>	<p>Virka-avun peruste</p> <p>Sosiaalitoimella on oikeus saada poliisilta tarpeellista virka-apua laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista [812/2000] 22 § ja poliisilaki [872/2011] 9 luku 1 § 1 momentti).</p> <p>Virka-avun tarkoitus</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
			<p>Jos kyseessä on perhekodista luvatta poissa oleva lapsi, sen hyvinvointialueen, jonka alueelta lapsi löydetään, sosiaalitoimen edustajan on oltava fyysisesti paikalla, jotta poliisi voi antaa virka-apua sillä perusteella, että virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään. Jos kyseessä on lastensuojelulaitoksesta luvatta poissa oleva lapsi, sosiaalitoimen viranomaisen ei tarvitse olla fyysisesti paikalla lapsen löytöpaikassa, jos lastensuojelulaitoksesta on henkilökuntaa paikalla ja poliisi on antanut virka-avusta myönteisen päätöksen.</p> <p>Lastensuojelulaitokseen työsuhteessa olevan henkilön toimivalta määräytyy lastensuojelulain 61 pykälän toisen momentin nojalla. Lastensuojelulain pykälän 69 a ensimmäisen momentin mukaan laitoksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi laitokseen. Saman pykälän mukaan laitoksen ja lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen tulee lapsen olinpaikan selvittyä sopia yhteistyössä lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa laitokseen vapaaehtoisesti.</p>	<p>Sosiaalitoimen tulee pyytää virka-apua poliisilta, jos sosiaalitoimea estetään suorittamasta virkatehtävänsä ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Poliisilta voi pyytää virka-apua myös silloin, kun sosiaalihuollon viranomaisella on perusteltu syy olettaa, että virkatehtävän suorittaminen tullaan estämään.</p> <p>Virka-avun pyytäminen</p> <p>Sen hyvinvointialueen sosiaalitoimi, jonka alueelta lapsi löydetään, lähettää kirjallisen virka-apupyynnön löytöalueen poliisin tilanne- tai johtokeskukseen. Kii-reellisessä tilanteessa virka-apupyyntö voidaan tehdä suullisesti, mutta silloin se on vahvistettava myöhemmin kirjallisesti. Virka-apupyynnössä on ilmoitettava perusteet virka-avun pyytämiseksi ja virka-avun pyytäjän tiedot.</p> <p>Virka-apupyyntö voidaan esittää samalla kertaa, kun sosiaalitoimi tekee poliisille etsintäkuulutuspynnön (ks. kohta 1.2), jos sosiaalitoimella on jo tuolloin tiedossa, että poliisin virka-apu on tarpeen virkatehtävän suoritta-</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>miseksi. Asiassa tehdyn virka-apupäätöksen tiedot tallennetaan etsintäkuulutukseen.</p> <p>Virka-apupyynnön selvittäminen</p> <p>Poliisi ratkaisee virka-apupyynnön pyynnössä olevien tietojen perusteella. Poliisi voi pyytää sosiaalitoimelta lisäselvitystä tai täydennystä, jos pyyntö on epäselvä tai siinä ei ole riittävästi tietoja päätöksen tekemiseksi.</p> <p>Virka-apupyynnön sisällytettävä riskiarviointi tai muu perustelu auttaa poliisia saamaan kokonais kuvan virka-avun kohteena olevan lapsen tilanteesta.</p> <p>Virka-apupäätöksen tekeminen ja tiedoksianto</p> <p>Virka-apuasian selvittämisen jälkeen poliisi tekee asiassa virka-apupäätöksen. Poliisin tekemä päätös voi olla joko myönteinen tai kielteinen. Poliisi tekee kielteisen päätöksen silloin, kun virka-apupyyntö on ilmeisen lainvastainen.</p> <p>Virka-apupäätös annetaan tiedoksi sosiaalitoimelle pääsääntöisesti sähköpostitse.</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomaisen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				Kiireellisessä tilanteessa poliisi voi antaa päätöksen tiedoksi myös suullisesti. Tällöin kirjallinen päätös toimitetaan myöhemmin sähköpostitse tai postitse.
1.5 Virka-aputehtävän laatiminen	Ei roolia.	Hätäkeskus vastaanottaa poliisin ERICA-tietojärjestelmään tekemän virka-aputehtävän ja välittää tehtävän poliisipartiolle.	Ei roolia.	Poliisi laatii myönteisen virka-apupäätöksen perusteella virka-aputehtävän hätäkeskustietojärjestelmään. Poliisi siirtää tehtävän hätäkeskukseen, joka välittää sen vapaana olevalle poliisipartiolle.
1.6 Lapsen ottaminen säilöön ja hänen huolenpidostaan vastaaminen	Lastensuojelulaitos aloittaa kuljetukseen liittyvät järjestelyt yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa (lastensuojelulaki 69 a §).	Ei roolia.	Lapsen huolenpidosta vastaa sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen, jonka alueelta lapsi on tavoitettu (<i>löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi</i>), kunnes kuljetus sijaishuoltopaikkaan on järjestetty. Sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimi voi sopia lastensuojelulaitoksen tai perhekodin kanssa lapsen kuljettamisesta. Lapsen väliaikaisesta sijoittamisesta löytöhyvinvointialueen sijaishuoltoyksikköön kuljetusta odoteltaessa ei tehdä sijaishuollon muutospäätöstä.	Säilöön ottaminen poliisissa Henkilön ottaminen säilöön tarkoittaa henkilön ottamista kiinni ja säilyttämistä poliisin säilytystilassa. Poliisilla ei ole toimivaltuutta ottaa lasta säilöön sosiaalitoimen tai lastensuojelulaitoksen työntekijän pyynnöstä. Vain lain perusteella kiinniotettu, pidätetty tai vangittu voidaan ottaa säilytettäväksi poliisin säilytystilaan. Lapsen läsnäolovelvollisuus Poliisi voi poliisilain toisen luvun kolmannen pykälän perusteella

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>velvoittaa lapsen olemaan läsnä poliisissa etsintäkuulutuksessa mainittujen toimenpiteiden suorittamisen ajan (<i>etsintäkuulutetun läsnäolovelvollisuus</i>). Jotta lapsi voidaan velvoittaa olemaan läsnä esimerkiksi poliisiasemalla, hänestä tulee olla poliisin tietojärjestelmään laadittu olinpaikkaetsintäkuutus ja poliisiin on tullut tavoittaa hänet oman toimintansa yhteydessä tai häneen liittyvällä poliisitehtävällä.</p> <p>Lapsen läsnäolovelvollisuus poliisissa voi kestää enintään kuusi tuntia. Läsnäolovelvollisuus ei sisällä oikeutta pitää lasta lukitussa tilassa. Lasta ei säilytetä poliisin säilytystilassa, ellei sille ole toimivaltaperustetta.</p> <p>Kiinniotto- ja säilöönottamisperusteet</p> <p>Lapsen säilyttäminen poliisin säilytystilassa edellyttää perustetta ottaa lapsi kiinni. Tällaisia kiinniotto- perusteita voivat olla poliisilaissa, pakkokeinolaissa (806/2011) tai esitutkintalaissa (305/2011) säädetyt kiinniotto-oikeudet. Kyse on tällöin lapsen kiinniottamisesta esimerkiksi</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>a) henkilön suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 2 §)</p> <p>b) rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 10 §)</p> <p>c) rikoksen selvittämiseksi, jos lasta epäillään rikoksesta (pakkokeinolaki 2 luku 1 §).</p> <p>Poliisitehtävä ja poliisin toimivaltuudet</p> <p>Poliisi voi ottaa lapsen kiinni hänen suojaamiseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos lapsi ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai lapsesta huolehtia muilla keinoin (poliisilaki 2 luku 2 §).</p> <p>Poliisi voi ottaa lapsen kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi, jos lapsen uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa tai lapsen aikaisemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että lapsi syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajayhdistämialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle (poliisilaki 2 luku 10 §).</p> <p>Päätöksen poliisin toimivaltuuksien käytöstä tekee tilannetta johtava poliisimies. Päätös perustuu kokonaisarviointiin, jossa poliisi voi tukeutua sosiaalitoimen ja lastensuojelulaitoksen työntekijöiden tietoihin lapsen tilanteesta. Poliisiin tulee päätöstä tehdessään huomioida lapsen etu.</p> <p>Poliisi pyrkii luovuttamaan lapsen mahdollisimman pian kiinnioton jälkeen sosiaalitoimelle tai lastensuojelulaitoksen työntekijälle, joka kuljettaa lapsen takaisin sijaishuoltoon.</p>
<p>1.7 Lapsen kuljetus sijaishuoltoon</p>	<p>Sijaishuoltoon edustaja hoitaa luvatta poissa olevan lapsen kuljetuksen yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa (lastensuojelulaki 69 a §).</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Sijoittajayhdistämialueen sosiaalihuollon viranomainen vastaa luvatta poissa olevan lapsen kuljettamisen järjestämisestä yhteistyössä sijaishuoltoon kanssa.</p>	<p>Poliisilla ei ole roolia lapsen kuljettamisessa sijaishuoltoon, ellei poliisilta ole pyydetty virka-apua kuljetuksen turvaamiseksi.</p> <p>Poliisi voi antaa sosiaalitoimelle tarpeellista virka-apua muun muassa kuljetusta vastustavan lapsen vastarinnan murtamiseksi ja kuljetuksessa avustamiseksi, jos lapsi vastustaa sosiaalitoimen johdolla tehtävää kuljetusta takaisin sijaishuoltoon.</p>

2. Lapsen olinpaikka on tiedossa ja hänet on mahdollisesti tavattu, mutta havainnon tekijänä on esimerkiksi hänen vanhempansa tai mikä tahansa muu taho kuin sijaishuolto- ja sosiaalitoimi tai poliisi

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomaisen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
<p>2.1 Vanhempi tai jokin muu taho tietää lapsen olinpaikan ja ilmoittaa siitä hätäkeskukseen, koska lapsi ei lähde vapaaehtoisesti takaisin sijaishuolto- paikkaan</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Hätäkeskus välittää tehtävän löytö- hyvinvointialueen sosiaalitoimelle.</p>	<p>Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi vastaanottaa hätäkeskuksen välittämän tehtävän löytyneestä lapsesta ja käynnistää tarvittavat toimet lapsen palauttamiseksi sijaishuolto- paikkaan (ks. kohta 2.2).</p> <p>Sosiaalitoimi vastaa viranomaisen sisäisestä tiedonkulusta, mihin sisältyy ilmoitus sijaishuolto- paikkaan.</p>	<p>Ei roolia.</p>
<p>2.2 Hätäkeskus ilmoittaa löytyneestä lapsesta sosiaalitoimelle</p>	<p>Sijaishuolto- paikka saa sosiaalitoimelta tiedon löytyneestä lapsesta.</p> <p>Sijaishuolto- paikka auttaa sosiaalitoiminta tilannekohtaisen arvion tekemisessä.</p> <p>Ks. sosiaalitoimen sarake.</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi vastaanottaa hätäkeskuksen välittämän tehtävän löytyneestä lapsesta.</p> <p>Sosiaalitoimi välittää tiedon löytyneestä lapsesta lapsen sijaishuolto- paikkaan.</p> <p>Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi ja sijoittajahyvinvointialueen sosiaalitoimi tekevät tilannekohtaisen arvion yhdessä sijaishuolto- paikan kanssa ja päättävät, meneekö löytö- paikalle sosiaalitoimi, sijaishuolto- paikka vai molemmat.</p>	<p>Ei roolia.</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomaisen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
			Sosiaalitoimi voi sopia lastensuojelulain pykälän 69 a ensimmäisen momentin nojalla lapsen kuljettamisesta sijaishuollosta vastaavan laitoksen kanssa ilman, että sosiaalitoimen tarvitsee lähteä paikan päälle.	
2.3 Sosiaalitoimi pyytää poliisilta virka-apua, koska sitä estetään suorittamasta virkatehtäväänsä	Ei roolia.	Ei roolia.	<p>Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi tekee virka-apupyynnön löytöalueen poliisilaitokselle, jos sitä estetään suorittamasta virkatehtäväänsä tai sillä on perusteltu syy olettaa, että virkatehtävän suorittaminen tullaan estämään.</p> <p>Kiireellisissä tilanteissa virka-apupyynnö voidaan tehdä suullisesti, mutta silloin se on ilman aiheetonta viivytystä vahvistettava jälkikäteen kirjallisesti.</p> <p>Ks. myös kohta 1.4.</p>	<p>Virka-avun peruste</p> <p>Sosiaalitoimella on oikeus saada poliisilta tarpeellista virka-apua laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi.</p> <p>Virka-avun tarkoitus</p> <p>Sosiaalitoimen tulee pyytää virka-apua poliisilta, jos sosiaalitoimea estetään suorittamasta virkatehtäväänsä ja esteen poistaminen edellyttää poliisin toimivaltuuksien käyttämistä. Poliisilta voi pyytää virka-apua myös silloin, kun sosiaalihuollon viranomaisella on perusteltu syy olettaa, että virkatehtävän suorittaminen tullaan estämään.</p> <p>Virka-avun pyytäminen</p> <p>Lapsen löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi lähettää kirjallisen virka-apupyynnön löytöhyvinvointialueen poliisin tilanne- tai</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>johtokeskukseen. Kiireellisessä tilanteessa virka-apupyynnö voidaan tehdä suullisesti, mutta silloin se on vahvistettava myöhemmin kirjallisesti. Virka-apupyynnössä on ilmoitettava perusteet virka-avun pyytämiseksi ja virka-avun pyytäjän tiedot.</p> <p>Virka-apupyynnön selvittäminen</p> <p>Poliisi ratkaisee virka-apupyynnön pyynnössä olevien tietojen perusteella. Poliisi voi pyytää sosiaalitoimelta lisäselvitystä tai täydennystä, jos pyyntö on epäselvä tai siinä ei ole riittävästi tietoja päätöksen tekemiseksi.</p> <p>Virka-apupyynnöön sisällytettävä riskiarviointi tai muu perustelu auttaa poliisia saamaan kokonais kuvan virka-avun kohteena olevan lapsen tilanteesta.</p>
<p>2.4 Poliisin virka-apupäätös</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Sosiaalitoimi vastaanottaa poliisin tekemän virka-apupäätöksen.</p>	<p>Virka-apupäätöksen tekeminen ja tiedoksianto</p> <p>Virka-apuasian selvittämisen jälkeen poliisi tekee asiassa virka-apupäätöksen. Poliisin tekemä päätös voi olla joko myönteinen</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>tai kielteinen. Poliisi tekee kielteisen päätöksen silloin, kun virka-apupyynnö on ilmeisen lainvastainen.</p> <p>Virka-apupäätös annetaan tiedoksi sosiaalitoimelle pääsääntöisesti sähköpostitse.</p> <p>Kiireellisessä tilanteessa poliisi voi antaa päätöksen tiedoksi myös suullisesti. Tällöin kirjallinen päätös toimitetaan myöhemmin sähköpostitse tai postitse.</p> <p>Virka-avun antaminen</p> <p>Virka-avun antaminen edellyttää, että toimivaltaista viranomaista (<i>sosiaalitoimi</i>) estetään hoitamasta virkatehtäväänsä.</p> <p>Jos toimivaltainen viranomainen tai sen tehtävää lain nojalla toteuttava taho ei ole paikalla, sitä ei voida estää suorittamasta virkatehtäväänsä. Tästä syystä sosiaalitoimen tai lastensuojelulaitoksen työntekijän läsnäolo on edellytys virka-avun antamiselle.</p> <p>Virka-apu yksityiselle</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				Poliisi ei anna yksityiselle toimijalle (<i>lastensuojelulaitos</i> tai <i>sijaishuoltopaikka</i>) virka-apua, koska yksityisellä toimijalla ei ole oikeutta pyytää poliisilta virka-apua eivätkä poliisilain yhdeksännen luvun ensimmäisen pykälän toisessa momentissa säädetty edellytykset yksityiselle annettavasta virka-avusta täyty.
2.5 Lapsen ottaminen säilöön ja hänen huolenpidostaan vastaaminen	Perhekoti tai lastensuojelulaitos voi sopia lapsen kuljettamisesta yhdessä sosiaalitoimen kanssa (ks. kohta 1.6).	Ei roolia.	Lapsen huolenpidosta vastaa sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen, jonka alueelta lapsi on tavoitettu (<i>löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi</i>), kunnes kuljetus sijaishuoltopaikkaan on järjestetty. Väliaikaisesta huolenpidosta ei tehdä sijaishuollon muutospäätöstä. Sosiaalitoimi voi sopia lastensuojelulaitoksen tai perhekodin kanssa lapsen kuljettamisesta.	Säilöön ottaminen poliisissa Henkilön ottaminen säilöön tarkoittaa henkilön ottamista kiinni ja säilyttämistä poliisin säilytystilassa. Poliisilla ei ole toimivaltuutta ottaa lasta säilöön sosiaalitoimen tai lastensuojelulaitoksen työntekijän pyynnöstä. Vain lain perusteella kiinniotettu, pidätetty tai vangittu voidaan ottaa säilytettäväksi poliisin säilytystilaan. Lapsen läsnäolovelvollisuus Poliisi voi poliisilain toisen luvun kolmannen pykälän perusteella velvoittaa lapsen olemaan läsnä poliisissa etsintäkuulutuksessa

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>mainittujen toimenpiteiden suorittamisen ajan. Jotta lapsi voidaan velvoittaa olemaan läsnä esimerkiksi poliisiasemalla, hänestä tulee olla poliisin tietojärjestelmään laadittu olinpaikkaetsintäkuulutus ja poliisin on tullut tavoittaa hänet oman toimintansa yhteydessä tai häneen liittyvällä poliisitehtävällä.</p> <p>Lapsen läsnäolovelvollisuus poliisissa voi kestää enintään kuusi tuntia. Läsnäolovelvollisuus ei sisällä oikeutta pitää lasta lukitusta tilassa. Lasta ei säilytetä poliisin säilytystilassa, ellei sille ole toimivaltaperustetta.</p> <p>Kiinniotto- ja säilöönottamisperusteet</p> <p>Lapsen säilyttäminen poliisin säilytystilassa edellyttää perustetta ottaa lapsi kiinni. Tällaisia kiinniotto- ja säilöönottamisperusteita voivat olla poliisilaisissa, pakkokeinolaissa tai esitutkintalaisissa säädetyt kiinniotto-oikeudet. Kyse on tällöin lapsen kiinnittämisestä esimerkiksi</p> <ul style="list-style-type: none"> a) henkilön suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 2 §) b) rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 10 §)

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>c) rikoksen selvittämiseksi, jos lasta epäillään rikoksesta (pakkokeinolaki 2 luku 1 §).</p> <p>Poliisitehtävä ja poliisin toimivaltuudet</p> <p>Poliisi voi ottaa kiinni lapsen hänen suojaamiseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos lapsi ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai lapsesta huolehtia muilla keinoin (poliisilaki 2 luku 2 §).</p> <p>Poliisi voi ottaa lapsen kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi, jos lapsen uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa tai lapsen aikaisemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että lapsi syylistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle (poliisilaki 2 luku 10 §).</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>Päätöksen poliisin toimivaltuuksien käytöstä tekee tilannetta johtava poliisimies. Päätös perustuu kokonaisarviointiin, jossa poliisi voi tukeutua sosiaalitoimen ja lastensuojelulaitoksen työntekijöiden tietoihin lapsen tilanteesta. Poliisiin tulee päätöstä tehdessään huomioida lapsen etu.</p> <p>Poliisi pyrkii luovuttamaan lapsen mahdollisimman pian kiinnioton jälkeen sosiaalitoimelle tai lastensuojelulaitoksen työntekijälle, joka kuljettaa lapsen takaisin sijaishuoltopaikkaan.</p>
<p>2.6 Lapsen kuljetus sijaishuoltopaikkaan</p>	<p>Sijaishuoltopaikan edustaja voi sopia lapsen kuljettamisesta yhdessä sosiaalitoimen kanssa (ks. kohta 1.7).</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Sosiaalihuollon viranomainen (<i>sosiaalitoimi</i>) vastaa luvatta poissa olevan lapsen kuljetuksen järjestämisestä yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa.</p>	<p>Poliisilla ei ole roolia lapsen kuljettamisessa sijaishuoltopaikkaan, ellei poliisilta ole pyydetty virka-apua kuljetuksen turvaamiseksi.</p> <p>Poliisi voi antaa sosiaalitoimelle tarpeellista virka-apua muun muassa kuljetusta vastustavan lapsen vastarinnan murtamiseksi ja kuljetuksessa avustamiseksi, jos lapsi vastustaa sosiaalitoimen johdolla tehtävää kuljetusta takaisin sijaishuoltopaikkaan.</p>

3. Lapsi tavoitetaan poliisitoiminnan yhteydessä

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
<p>3.1 Etsintäkuulutettu lapsi tavoitetaan poliisitoiminnan yhteydessä</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Laatii poliisin erillisestä pyynnöstä tehtävän ERICA-tietojärjestelmään.</p>	<p>Vastaanottaa poliisin ilmoituksen tavoitetusta lapsesta.</p>	<p>Poliisi ilmoittaa lapsen löytymisestä suoraan löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimelle.</p> <p>Poliisi laatii oma-aloitteisen tehtävän tai pyytää hätäkeskusta kirjamaan poliisille lapsen löytymistä koskevan tehtävän hätäkeskustietojärjestelmään.</p>
<p>3.2 Poliisin tavoittaman lapsen säilöön ottaminen ja hänen huolenpidostaan vastaaminen</p>	<p>Sijaishuoltopaikka aloittaa kuljetukseen liittyvät järjestelyt yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa.</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Lapsen huolenpidosta vastaa sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomainen, jonka alueelta lapsi on tavoitettu, kunnes kuljetus sijaishuoltopaikkaan on järjestetty.</p> <p>Sosiaalitoimi voi sopia lapsen kuljetamisesta sijaishuoltopaikan kanssa.</p>	<p>Säilöön ottaminen poliisissa</p> <p>Henkilön ottaminen säilöön tarkoittaa henkilön ottamista kiinni ja säilyttämistä poliisin säilytystilassa.</p> <p>Poliisilla ei ole toimivaltuutta ottaa lasta säilöön sosiaalitoimen tai lastensuojelulaitoksen työntekijän pyynnöstä. Vain lain perusteella kiinniotettu, pidätetty tai vangittu voidaan ottaa säilytettäväksi poliisin säilytystilaan.</p> <p>Lapsen läsnäolovelvollisuus</p> <p>Poliisi voi poliisilain toisen luvun kolmannen pykälän perusteella</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>velvoittaa lapsen olemaan läsnä poliisissa etsintäkuulutuksessa mainittujen toimenpiteiden suorittamisen ajan. Jotta lapsi voidaan velvoittaa olemaan läsnä esimerkiksi poliisiasemalla, hänestä tulee olla poliisin tietojärjestelmään laadittu olinpaikkaetsintäkuulutus ja poliisin on tullut tavoittaa hänet oman toimintansa yhteydessä tai häneen liittyvällä poliisitehtävällä.</p> <p>Lapsen läsnäolovelvollisuus poliisissa voi kestää enintään kuusi tuntia. Läsnäolovelvollisuus ei sisällä oikeutta pitää lasta lukitusissa tilassa. Lasta ei säilytetä poliisin säilytystilassa, ellei sille ole toimivaltaperustetta.</p> <p>Kiinniotto- ja säilöönottamisperusteet</p> <p>Lapsen säilyttäminen poliisin säilytystilassa edellyttää perustetta ottaa lapsi kiinni. Tällaisia kiinniotto- ja säilöönottamisperusteita voivat olla poliisilaissa, pakkokeinolaissa tai esitutkintalaissa säädetyt kiinniotto-oikeudet. Kyse on tällöin lapsen kiinniottamisesta esimerkiksi</p> <p>a) henkilön suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 2 §)</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>b) rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 10 §)</p> <p>c) rikoksen selvittämiseksi, jos lasta epäillään rikoksesta (pakkokeinolaki 2 luku 1 §).</p> <p>Poliisitehtävä ja poliisin toimivaltuudet</p> <p>Poliisi voi ottaa lapsen kiinni hänen suojaamiseksi henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos lapsi ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai lapsesta huolehtia muilla keinoin (poliisilaki 2 luku 2 §).</p> <p>Poliisi voi ottaa lapsen kiinni rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi, jos lapsen uhkausten tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa tai lapsen aikaisemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että lapsi syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle (poliisilaki 2 luku 10 §).</p>

Kuvaus	Lastensuojelulaitoksen henkilökunta tai perhekodin perhehoitaja	Hätäkeskus	Sosiaalitoimi eli sosiaalihuollon viranomainen (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys)	Poliisi
				<p>Päätöksen poliisin toimivaltuuksien käytöstä tekee tilannetta johtava poliisimies. Päätös perustuu kokonaisarviointiin, jossa poliisi voi tukeutua sosiaalitoimen ja lastensuojelulaitoksen työntekijöiden tietoihin lapsen tilanteesta. Poliisiin tulee päätöstä tehdessään huomioida lapsen etu.</p> <p>Poliisi pyrkii luovuttamaan lapsen mahdollisimman pian kiinnioton jälkeen sosiaalitoimelle tai lastensuojelulaitoksen työntekijälle, joka kuljettaa lapsen takaisin sijaishuoltopaikkaan.</p>
<p>3.3 Lapsen kuljetus sijaishuoltopaikkaan</p>	<p>Sijaishuoltopaikan edustaja voi sopia lapsen kuljettamisesta yhdessä sosiaalitoimen kanssa (ks. kohta 1.7).</p>	<p>Ei roolia.</p>	<p>Sosiaalihuollon viranomainen (<i>sosiaalitoimi</i>) vastaa luvatta poissa olevan lapsen kuljetuksen järjestämisestä yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa.</p>	<p>Poliisilla ei ole roolia lapsen kuljettamisessa sijaishuoltopaikkaan, ellei poliisilta ole pyydetty virka-apua kuljetuksen turvaamiseksi.</p> <p>Poliisi voi antaa sosiaalitoimelle tarpeellista virka-apua muun muassa kuljetusta vastustavan lapsen vastarinnan murtamiseksi ja kuljetuksessa avustamiseksi, jos lapsi vastustaa sosiaalitoimen johdolla tehtävää kuljetusta takaisin sijaishuoltopaikkaan.</p>

Virka-aputaulukon lukuohje

Sosiaali- ja terveysministeriö, Poliisihallitus ja Hätäkeskuslaitos ovat yhdessä koonneet oheisen taulukon kuvaamaan ja selkiyttämään eri toimijoiden vastuita ja käytänteitä, kun sijaishuoltopaikastaan luvatta poistunut tai sinne palaamatta jättänyt sijaishuoltoon sijoitettu lapsi pitää löytää ja palauttaa takaisin sijaishuoltopaikkaan. Ohje koskee vain sijaishuollossa olevia lapsia, ei avohuollon tukitoimena sijoitettuja lapsia. Lastensuojelulain mukaan lastensuojelulaitokseen sijoitettujen ja sieltä luvatta poistuneiden tai sinne palaamatta jättäneiden lasten kohdalla ensisijainen vastuu lapsen palauttamisesta takaisin lastensuojelulaitokseen, on lastensuojelulaitoksella. Perhehoitoon sijoitetun lapsen etsinnässä ja tavoittelussa päävastuullinen toimija on sosiaalitoimi.

Taulukko on jaettu kolmeen eri osioon, joista ensimmäisessä kuvataan prosessia, kun sijaishuoltopaikan edustaja tekee havainnon luvatta sijaishuoltopaikastaan poistuneesta tai sinne palaamatta jättäneestä lapsesta. Toisessa osiossa kuvataan prosessia, kun lapsen olinpaikka on tiedossa ja hänet on mahdollisesti tavattu, mutta havainnon tekijänä on esimerkiksi hänen vanhempansa tai mikä tahansa muu taho kuin sijaishuoltopaikka, sosiaalitoimi tai poliisi. Kolmannessa osiossa kuvataan prosessia, kun poliisi tavoittaa lapsen oman toimintansa yhteydessä.

Taulukon kullakin rivillä kuvataan eri toimijoiden vastuita kyseisen osion pääotsikossa ja rivin ensimmäisen sarakkeen väliotsikossa kuvatussa tilanteissa. Kukin rivi tulee aina lukea kokonaisuudessaan, eikä yksittäistä laatikkoa voi soveltaa erikseen.

Taulukossa käytetään käsitettä löytöhyvinvointialue, jolla tarkoitetaan sen hyvinvointialueen sosiaalitoimea, jonka alueelta lapsi löydetään. Käsitettä löytöhyvinvointialue ei käytetä lainsäädännössä. Käsitettä käytetään tässä taulukossa, jotta taulukkoa olisi helpompi lukea. Löytöhyvinvointialueella voidaan tarkoittaa myös lapsen sijoittajahyvinvointialueen tai sijoitushyvinvointialueen sosiaalitoimea tilanteissa, joissa lapsi löytyy sijoittaja- tai sijoitushyvinvointialueelta. Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi vastaanottaa tiedon lapsen löytymisestä ja voi toimia taulukossa kuvatun mukaisesti.

Toimintavastuut on määritelty kunkin osapuolen työtä ohjaavan lainsäädännön perusteella ja käytänteet sovitettu osapuolten toimintaan niin, että yhteistoiminta vastaa parhaalla mahdollisella tavalla lapsen edun periaatetta ja lapselle voidaan tosiasiallisesti mahdollistaa riittävä turva.

Taulukossa kuvataan eri toimijoiden vastuita ja käytänteitä sijaishuoltoon sijoitetun lapsen poistuessa luvatta sijaishuoltopaikastaan tai jättäessä palaamatta sinne. Käytänteet koskevat sijaishuoltopaikasta (perhekoti tai lastensuojelulaitos) luvatta poistuneita lapsia, joiden ei epäillä olevan konkreettisessa ja akuutissa hengen ja terveyden vaarassa.

Jos lapsi poistuu luvatta sijaishuoltopaikastaan tai jättää palaamatta sinne ja tiedossa on konkreettinen ja akuutti lapsen tai muiden ihmisten henkeä tai terveyttä uhkaava vaara, lapsesta tulee ilmoittaa viipymättä hätäkeskukseen. Tällainen konkreettinen ja akuutti henkeä tai terveyttä uhkaava vaaratilanne on kyseessä esimerkiksi silloin, kun

- lapsi poistuu pakkaseen ilman kenkiä tai asianmukaisia vaatteita

- lapsi tarvitsee viipymättä lääkitystä
- lapsi ei ikänsä, kehitystasonsa tai vakavan päihtymystilansa vuoksi kykene huolehtimaan itsestään
- lapsi käyttäytyy itsetuhoisesti tai uhkaa muuten vahingoittaa itseään
- lapsi uhkaa muiden henkeä tai turvallisuutta.

Hätäkeskuspäivystäjälle tulee kertoa selvästi, miksi lapsen henki tai terveys on konkreettisesti ja akuutissa vaarassa. Vaara voi perustua esimerkiksi lapsen taustaan tai aiempaan käyttäytymiseen, hänen esittämiinsä uhkauksiin tai hänen poistumistaan edeltäneeseen tilanteeseen. Hätäkeskuspäivystäjä päättää hätäilmoituksessa saamiensa tietojen perusteella siitä, aloitetaanko lapsen etsintä oheisessa taulukossa esitetyillä toimilla (virka-aputehtävä) vai ryhtyykö poliisi etsimään lasta viipymättä yhteistyössä sijaishuoltopaikan kanssa (hälytystehtävä tai poliisitehtävä).

Lapsen häntä itseään tai muita ihmisiä vaarantava käyttäytyminen on usein myös poliisille kuuluva perustehtävä. Poliisilla voi olla tällöin myös toimivalta ottaa lapsi kiinni tämän suojaamiseksi. Poliisin kiinniottotoimivaltuuksista ja muista toimivaltuuksista on säädetty poliisilain ([872/2011](#)) toisessa luvussa.

Kiinniotto henkilön suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 2 §)

Jos lapsen henkeä, terveyttä, ruumiillista koskemattomuutta tai terveyttä uhkaa välitön ja vakava vaara, on lapsen auttaminen ja lapsen toimintaan puuttuminen myös poliisille kuuluva perustehtävä. Poliisilla on oikeus ottaa lapsi tällöin kiinni hänen suojelemiseksi, jos lapsi ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin. Poliisin on luovutettava kiinniotettu lapsi viipymättä sosiaalitoimelle, jos lapsi on otettu huostaan tai sijoitettu.

Kiinniotto rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi (poliisilaki 2 luku 10 §)

Poliisi voi puuttua lapsen vaaralliseen tai uhkaavaan toimintaan, jos lapsen uhkauksien tai muun käyttäytymisen perusteella on perusteltua syytä olettaa tai lapsen aikaisemman käyttäytymisen perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Poliisi voi ottaa lapsen kiinni, jos vaaraa tai häiriötä ei voida muuten poistaa. Kiinniotettu lapsi on luovutettava viipymättä sosiaalitoimelle, jos se on mahdollista ottaen huomioon lapsen käyttäytyminen. Lapsen ottaminen säilöön poliisin säilytystilaan on kuitenkin viimesijaisin vaihtoehto.

Poliisin toimivaltuuksien soveltamisesta päättää tilannetta johtava poliisimies. Kiinniottopäätöksen tekeminen perustuu kokonaisarviointiin, jossa poliisi huomioi lapsen tilanteen, vallitsevat olosuhteet ja lapsen edun.

Sosiaalitoimen ja poliisin yhteisillä tehtävillä, jotka ovat poliisille joko virka-aputehtäviä tai poliisin perustehtäviä, poliisi voi tukeutua sosiaalitoimelta tai lastensuojelulaitoksen työntekijältä saataviin tietoihin lapsen tilanteesta ja muista lapsen hyvinvointiin liittyvistä seikoista. Esimerkiksi

lapsesta tehty riskiarviointi tai muut vastaavat tiedot voivat olla tärkeitä lisätietoja poliisille lapsen kohdistuvaa välitöntä ja vakavaa lapsen henkeä, terveyttä tai turvallisuutta uhkaavaa vaaraa arvioitaessa.

Lapselle on turvattava kiireellinen terveydenhuolto hänen ollessaan poliisin, sijaishuoltopaikan henkilöstön tai sosiaaliviranomaisen huolenpidossa. Jos lapsen tila edellyttää lääkärin arviointia, sen viranomaisen, jonka huostassa lapsi on, tulee toimittaa lapsi terveydenhuollon piiriin.

Keskeiset taulukossa esiintyvät käsitteet:

Sosiaalitoimi

Yksi taulukon toimijoista on **sosiaalitoimi** eli **sosiaalihuollon viranomainen** (lapsen sijoittajahyvinvointialueen lastensuojeluviranomainen ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystys. Taulukossa sosiaalitoimella eli sosiaalihuollon viranomaisella tarkoitetaan sen hyvinvointialueen sosiaaliviranomaisia, jossa lapsen lastensuojelun asiakkuus on. Sijoittajahyvinvointialue on vastuussa lapsen sijaishuollosta ja lastensuojelun toteutumisesta.

Sijoitushyvinvointialue on hyvinvointialue, johon lapsi on sijoitettu. Sijoitushyvinvointialueella ei itsessään ole roolia luvatta sijaishuoltopaikkaan poistuneen tai sinne palaamatta jättäneen lapsen etsimisessä ja palauttamisessa.

Taulukossa esiintyy toimivaltaisena viranomaisena myös **löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi**. Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimella taulukossa tarkoitetaan sen hyvinvointialueen sosiaalitoimea (sosiaalipäivystystä), jonka alueelta lapsi löydetään. Löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi saa tarvittavat tiedot lapsen sijoittajahyvinvointialueelta. Sen hyvinvointialueen, jonka alueelta lapsi löydetään, ja sijoittajahyvinvointialueen välillä ei ole tarpeen tehdä virka-apupyynnöitä. Tämä perustuu siihen, että laitoksesta luvatta poistuneen lapsen tavoittaminen ja sijaishuoltopaikkaan paluun mahdollistaminen lasta säilyttämällä ovat päivystysluontoisia tehtäviä. Lapsella on myös aina oikeus välttämättömiin sosiaalipalveluihin ja lastensuojeluun riippumatta hänen koti- tai sijoittajahyvinvointialueestaan, joten löytöhyvinvointialueen sosiaalitoimi on toimivaltainen ilman virka-apupyynnöitä.

Sijaishuoltopaikalla tarkoitetaan paikkaa, jossa lapsen sijaishuoltoa toteutetaan. Lastensuojelulaitoksilla on erilaiset velvoitteet kuin esimerkiksi perhehoidosta vastaavalla perhehoitajalla. Taulukossa sijaishuoltopaikalla tarkoitetaan ensisijaisesti lastensuojelulaitosta, mutta perhehoidon rooli tuodaan esiin tarvittaessa erillisellä huomautuksella.

Hätäkeskus

Taulukossa **hälytystehtävällä** tarkoitetaan sijaishuoltopaikasta kadonnutta lasta (kadonnut henkilö) koskevaa poliisitoimen tehtävää, jonka hätäkeskus välittää poliisille, jonka lakisääteisiin tehtäviin kadonneiden henkilöiden etsintä kuuluu.

Kadonnutta lasta koskeva ilmoitus arvioidaan hätäkeskuksessa poliisin valtakunnallisen tehtävänkäsittelyohjeen kyseistä tilannetta koskevien kriteereiden mukaisesti. Arvioissa otetaan huomioon muun muassa kadonneen lapsen kyky omatoimisuuteen ja yksin pärjäämiseen, hänen tiedossa oleva varustuksensa suhteessa ulkona vallitseviin olosuhteisiin sekä mahdolliset tiedossa olevat akuutit lapsen henkeä tai terveyttä vaarantavat tekijät.

Hätäkeskuspäivystäjä tekee arvionsa lopputuloksena päätöksen tehtävän välittämisestä poliisille, tai jos tilanne ei täytä poliisin tehtävänkäsittelyohjeen mukaisia välitettävän tehtävän kriteereitä, päätöksen tehtävän välittämättä jättämisestä. Jälkimmäisessä tapauksessa hätäkeskuspäivystäjä välittää tehtävän sosiaalitoimelle tilanteeseen soveltuvana sosiaalitoimen tehtävänä asian eteenpäin saattamiseksi sosiaalitoimen ja poliisin kesken, tai jos ilmoittaja on sosiaaliviranomainen, antaa ohjeen olla yhteydessä suoraan poliisiin asiassa tarvittavien ilmoitusten tai pyyntöjen tekemiseksi.

Hälytystehtävä voi muodostua myös, kun sijaishuolto paikan työntekijä tai sosiaalitoimi on tavoittamassa kadonnutta lasta omatoimisesti ja kohtaa akuutin väkivallan uhan tai häneen kohdistetaan suoranaista väkivaltaa.

Tilanteessa on otettava välittömästi yhteyttä hätäkeskukseen soittamalla yleiseen hätänumeroon 112, jolloin hätäkeskus välittää hätäilmoituksesta saatuja tietoja vastaavan hälytystehtävän poliisipartiolle.

Tavoiteltavan lapsen passiivinen vastarinta tai pakeneminen eivät sellaisenaan pääsääntöisesti täytä hälytystehtävän kriteereitä.

Hätäkeskuksen tehtävien näkökulmasta virka-apu tarkoittaa sijaishuolto paikasta luvatta poistunutta tai sinne palaamatta jättänyttä lasta koskevaa poliisitoimen erilliseen päätökseen perustuvaa harkinnanvaraista tehtävää, jonka hätäkeskus välittää poliisipartiolle vasta poliisin yleisjohtajan tehtyä virka-apupyynnön perustuvan päätöksen virka-avun antamisesta sosiaaliviranomaiselle.

Hätäkeskus ei ota vastaan virka-apupyynnöitä eikä käsittele sellaisia. Hätäkeskus ainoastaan välittää virka-aputehtävän vapaana olevalle poliisipartiolle sen jälkeen, kun poliisi on käsitellyt sille lähetetyn virka-apupyynnön ja yleisjohtaja on tehnyt pyynnön perusteella virka-apupäätöksen.

Vaikka hätäkeskuksen onkin sen toimintaa koskevan asetuksen mukaan välitettävä virka-apupyynnöitä, toiminnan kannalta on tarkoituksenmukaisempaa, että virka-apupyynnöt toimitetaan avun pyytäjältä suoraan sille, jolta apua pyydetään. Näin sujuvoitetaan sekä pyynnön käsittelyä että siihen liittyvän päätöksen tekemistä, koska päätöksen tekijän on helpompi olla suoraan yhteydessä pyytäjään esimerkiksi mahdollisesti tarvittavien tarkentavien tietojen saamiseksi.

Jos poliisi tekee kielteisen päätöksen virka-avun antamisesta, päätöksen tekijä on suoraan yhteydessä virka-apua pyytäneeseen viranhaltijaan. Tällöin päätöksen tekijä voi tarvittaessa esimerkiksi tarkentaa päätöksensä perusteluja ilman turhia välikäsiä, joiden kautta kulkiessa viesti saattaisi vääristyä.

Poliisi

Etsintäkuulutuksella tarkoitetaan poliisin henkilörekisteriin tallennettavaa kuulustustietoa, jossa kuuluttava viranomainen pyytää poliisia suorittamaan kuulutuksessa pyydetyn toimenpiteen. Etsintäkuulutus voi perustua laissa säädettyyn toimivaltuuteen etsintäkuuluttaa henkilö tai poliisille tehtyyn etsintäkuulutuspyyntöön tai virka-apupyyntöön, jossa nimenomaisesti pyydetään etsintäkuuluttamista. Etsintäkuulutus ei itsessään ole julkisen vallan käyttöä sisältävä toimenpide, mutta siinä pyydetty toimenpide sisältää usein julkisen vallan käyttöä. Etsintäkuulutuksessa voidaan pyytää vain sellaisia toimenpiteitä, joihin poliisi on toimivaltainen.

Etsintäkuulutuspyyntöllä tarkoitetaan poliisille tehtyä pyyntöä, jossa toinen viranomainen pyytää poliisia etsintäkuuluttamaan henkilön tai omaisuuden, joka liittyy viranomaisen virkatehtäviin. Etsintäkuulutuspyyntö voi sisältyä poliisille tehtävään virka-apupyyntöön.

Olinpaikkailmoituksella tarkoitetaan erästä etsintäkuulutuksessa pyydettyä toimenpidettä. Olinpaikkailmoitusta käytetään sellaisten henkilöiden kohdalla, joiden olinpaikka on etsintäkuulutuksen tehneelle viranomaiselle tuntematon. Jos poliisi tavoittaa etsintäkuulutetun henkilön, josta on pyydetty olinpaikkailmoitusta, se ottaa yhteyttä kuuluttaneeseen viranomaiseen ja ilmoittaa henkilön löytymisestä sekä olinpaikasta (asuin-osoite, oleskelupaikka tai muu osoite, josta henkilö voidaan tavoittaa).

Lapsen läsnäolovelvollisuudella (myös etsintäkuulutetun läsnäolovelvollisuus) tarkoitetaan lapsen velvollisuutta olla läsnä poliisiasemalla tai muussa poliisin ilmoittamassa paikassa etsintäkuulutuksessa pyydettyjen toimenpiteiden suorittamisen ajan. Läsnäolovelvollisuus perustuu poliisilain toisen luvun kolmannen pykälän toiseen momenttiin, jonka mukaan muu kuin toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan vangittava tai säilöön otettava etsintäkuulutettu on velvollinen poliisimiehen kehotuksesta saapumaan poliisiasemalle tai muuhun paikkaan, jossa etsintäkuulutuksen mukaiset toimenpiteet voidaan suorittaa. Jollei hän noudata kehotusta tai jos on todennäköistä, että hän pyrkii välttämään etsintäkuulutuksessa mainitun toimenpiteen, poliisimiehellä on oikeus ottaa hänet kiinni kuulutuksessa mainitun toimenpiteen suorittamiseksi. Läsnäolovelvollisuus kestää enintään kuusi tuntia eikä koskaan pidempään kuin toimenpiteiden suorittamiseen tarvittavan ajan. Läsnäolovelvollisuus ei ole peruste lapsen kiinniottamiselle vaan ainoastaan peruste velvoittaa lapsi olemaan läsnä poliisissa sen aikaa kuin etsintäkuulutuksessa mainittujen toimenpiteiden suorittaminen edellyttää.

Säilyttämisellä tarkoitetaan henkilön kiinniottamista ja säilyttämistä poliisin säilytystilassa (jota kutsutaan myös poliisivankilaksi) laissa erikseen säädetyn kiinniottoperusteen nojalla. Poliisi voi säilyttää vain vapautensa menettäneitä henkilöitä eli niitä, jotka on otettu kiinni laissa säädetyn kiinniottoperusteen mukaan. Poliisi ei säilytä etsintäkuulutuksen perusteella tavoitettua lasta poliisin säilytystilassa, ellei poliisilla ole poliisilaissa, esitutkintalaissa ([805/2011](#)) tai pakkokeinolaissa ([806/2011](#)) säädettyä perustetta ottaa lasta kiinni. Lapsi, joka on velvoitettu olemaan läsnä poliisiasemalla tai muussa paikassa etsintäkuulutuksessa pyydettyjen toimenpiteiden suorittamisen ajan, ei ole kiinniotettu.

Poliisitehtävällä tarkoitetaan poliisille laissa säädettyjä perustehtäviä. Poliisin perustehtävistä on säädetty poliisilain ensimmäisen luvun ensimmäisessä pykälässä, jonka mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi suorittaa lisäksi lupahallintoon liittyvät ja muut sille laissa erikseen säädetty tehtävät sekä antaa jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai joutuneen onnettomuuden uhriksi, poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi. Pakoilevaa henkilöä ei pidetä kadonneena henkilönä.

Kadonneella henkilöllä tarkoitetaan poliisitoiminnassa henkilöä, jonka voidaan perustellusti olettaa eksyneen tai olevan muuten kuin omasta tahdostaan tietymättömissä, joutuneen onnettomuuden uhriksi tai olevan muuten vaarassa. Kadonneen henkilön etsintä on poliisin perustehtävä, jossa poliisin tulee ryhtyä toimenpiteisiin viipymättä. Täysivaltainen henkilö, joka ei halua tulla löydetyksi, ei ole kadonnut henkilö. Oikeustoimikelpoinen aikuinen voi kadota omasta tahdostaan. Aikuisella on oikeus olla löytymättömissä itsemääräämisoikeutensa perusteella.

Pakoilevalla henkilöllä (myös karannut henkilö) tarkoitetaan henkilöä, joka on poistunut luvatta sellaisesta paikasta, jossa hänen tulisi olla tai jonne hänet on viranomaisen päätöksellä määrätty, sijoitettu tai suljettu, tai joka on jättänyt tahallaan menemättä tai palaamatta tällaiseen paikkaan. Pakoileva henkilö välttelee tavoittamistaan ja voi omalla aktiivisella toiminnallaan vaikeuttaa tai muutoin hankaloittaa häntä etsivien tai häntä tavoittelevien henkilöiden toimintaa. Pakoilevana henkilönä pidetään myös sitä, joka on toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen perusteella pidätettävä, vangittava tai otettava säilöön. Pakoilevan henkilön määritelmä perustuu kansainväliseen vertailuun Euroopan unionin jäsenvaltioiden poliisiviranomaisten tekemistä määritelmistä.

Virka-avulla tarkoitetaan poliisin toimintaa tai poliisin toimivaltuuksien käyttöä virka-apua pyytäneen viranomaisen virkatehtävällä tai yksityisen henkilön asiassa. Hallintotoimen, jonka toteuttamiseen pyydetään poliisin virka-apua, tulee kuulua virka-avun pyytäjän tehtäväpiiriin ja laissa säädettyihin tehtäviin. Poliisin tulee puolestaan olla lakiin perustuvan toimivallan nojalla oikeutettu antamaan virka-apua.

Yksinomaan lakiin sisältyvä maininta esimerkiksi siitä, että tietty viranomainen antaa toiselle viranomaiselle virka-apua, ei vielä ilmaise virka-avun antamiseen liittyvää sisällöllistä toimivaltaa, vaan virka-avun antamiseen tulee olla joko yksilöidympi tai yleisempi sisällöllinen toimivalta lainsäädännössä. Jos virka-apusäännöksessä ei ole säädetty virka-avun antamisen sisällöllisestä toimivallasta, poliisin virka-avun sisältö perustuu poliisilain yhdeksännen luvun ensimmäisen pykälän ensimmäisen momentin viimeiseen virkkeeseen. Tällöin virka-apua pyytävällä viranomaisella on oltava toimivalta tehtävän suorittamiseen itseään koskevan lainsäädännön perusteella, mutta ei mahdollisuutta esteen poistamiseen omilla toimivaltuuksillaan.

Virka-apuna annettava poliisin toimenpide on avustava toteuttamistoimi. Poliisi mahdollistaa tällaisessa tilanteessa omilla toimivaltuuksillaan virka-apua pyytäneen viranomaisen edellytykset hoitaa toimivaltaansa kuuluva virkatehtävä asianmukaisesti. Virka-avun antamista rajoittaa se,

että virka-apusääntelyllä ei laajenneta poliisin voimankäyttövaltuuksia eikä luoda virka-apua antavalle poliisille uutta toimivaltaa. Poliisin perustoimivalta määräytyy tällaisessa tilanteessa virka-apua pyytävän viranomaisen toimivaltuuksien mukaisesti ja niiden rajoissa.

Viranomaisten yhteistoiminta tai toiselta viranomaiselta pyydetty työvoima-apu ei ole virka-apua. Virka-avulla ei myöskään voida paikata virka-avun pyytäjän yleistä resurssivajetta. Virka-apua voi saada vain virka-apusäännöksissä nimenomaisesti säädettyyn tarkoitukseen.

Poliisin virka-aputehtävä voi muuttua poliisitehtäväksi esimerkiksi virka-avun kohteena olevan henkilön väkivaltaisuuden vuoksi tai jos henkilöä uhkaa välitön ja vakava henkeen, terveyteen, turvallisuuteen tai fyysiseen koskemattomuuteen kohdistuva vaara. Poliisitehtävän suorittamiseksi poliisi voi käyttää tehtävään soveltuvia poliisin toimivaltuuksia, joista on säädetty poliisilain toisessa luvussa.

Virka-aputehtävän muuttuminen poliisitehtäväksi ei muuta samaan tehtävään osallistuvan sosiaalitoimen tai sijaishuoltopaikan roolia toiseksi. Kyse on tällöin poliisin, sosiaalitoimen ja sijaishuoltopaikan yhteisestä tehtävästä, jossa jokainen toimii omin toimenpitein yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

